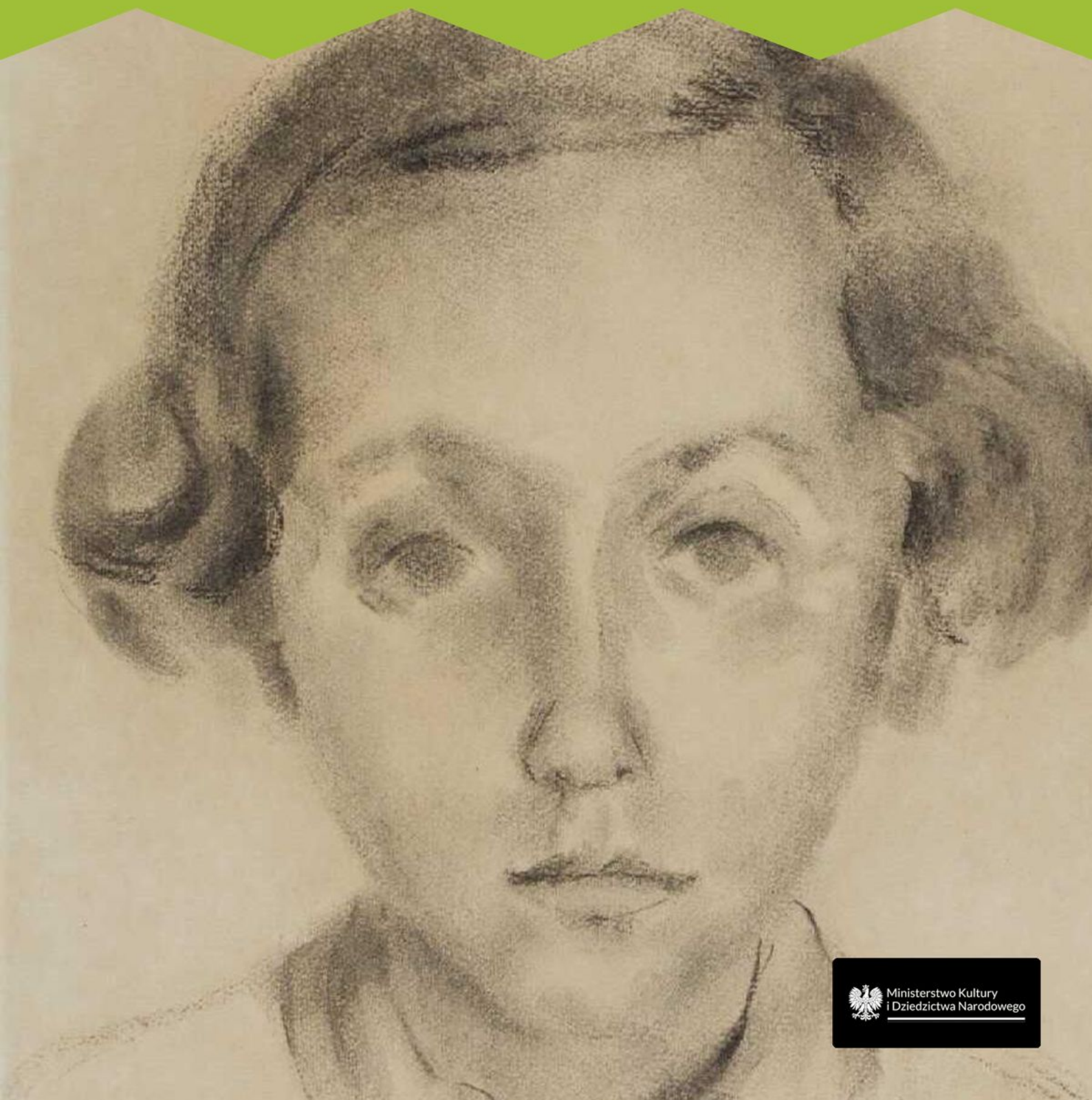


*** [Była sobie raz Elżunia...]



*** [Była sobie raz Elżunia...]

Była sobie raz Elżunia¹,
umierała sama,
Bo jej tatuś na Majdanku²,
W Oświęcimiu³ mama...

Żyd, Zagłada, Śmierć

¹Elżunia — autorka wiersza zapisanego na karteczce znalezionej w buciku. Na karteczce znalazła się adnotacja autorki, że ma na imię Elżunia, ma 9 lat i śpiewa go na melodię *Z popielnika na Wojtusia iskiereczka mruga*. Według informacji Aleksandra Kulisiewicza bucik odnaleziono w Walczu, dokąd trafiły rzeczy osób więzionych i mordowanych na Majdanku. Losy ani nazwisko Elżuni nie są znane. Prawdopodobnie była pochodzenia żydowskiego i zginęła w ramach tzw. ostatecznego rozwiązania kwestii żydowskiej, a w szczególności zagłady Żydów z Generalnego Gubernatorstwa i Okręgu Białostockiego (tzw. Akcja Reinhardt) między 1942 a 1943 r. Zapewne była więźniarką i ofiarą obozu na Majdanku, czyli działającego w latach 1941–1944 KL Lublin.

Wiersz został opublikowany przez Towarzystwo Opieki nad Majdankiem w zbiorze *Pieśni zza drutów. Wiersze, pieśni i piosenki powstałe w obozie koncentracyjnym na Majdanku* (zebrała i oprac. Zofia Murawska-Gryń, Lublin 1985) wraz z informacją, że pochodzi ze zbiorów A. Kulisiewicza. [przypis edytorski]

²obóz na Majdanku — KL Lublin, nazywany także Majdankiem lub obozem na Majdanku, działający w l. 1941–1944 nazistowski obóz pracy dla jeńców wojennych, następnie obóz koncentracyjny, a od 1942 także obóz śmierci. Na Majdanku więziono łącznie ok. 130 tysięcy osób.

W początkowym okresie, poza więźniami radzieckimi, kierowani tu byli Żydzi i Polacy z Lublina i okolic oraz więźniowie z innych obozów, skazani np. za sabotaż, udział w ruchu oporu czy pomoc partyzantom, z czasem także z łapanek.

Od wiosny 1942 r. na Majdank zaczęły przyjeżdżać liczne transporty Żydów, głównie ze Słowacji, a także Protektoratu Czech i Moraw, Niemiec oraz z Lubelszczyzny, zaś od wiosny 1943 r. z likwidowanych gett: warszawskiego i białostockiego.

Osoby żydowskie były początkowo kierowane do pracy ponad siły, której ostatecznym celem było uśmiercenie więźniów. Stosowano także różne formy mordowania: topienie, wieszanie, bicie i zastrzyki fenolu w serce. Najwięcej osób straciło jednak życie w wyniku rozstrzelania oraz w komorach gazowych, które uruchomiono jesienią 1942 r. Ostatnim elementem „Akcji Reinhardt”, czyli planu ostatecznej likwidacji ludności żydowskiej z terenu Generalnej Guberni i Okręgu Białostockiego, była masowa egzekucja, która odbyła się 3 i 4 listopada 1943 r. W ciągu jednego dnia wymordowano wówczas ok. 18 tys. Żydów z Majdanka oraz innych obozów na terenie Lublina (a także 25 tys. w innych miejscowościach). Akcja ta o kryptonimie „Erntefest” (niem. Dożynki) była największą jednostkową egzekucją przeprowadzoną w czasie drugiej wojny światowej w obozach koncentracyjnych.

Od 1943. na Majdank był obozem przejściowym dla ludności wiejskiej z Białorusi i z Zamojszczyzny, z którego wysyłano ich do innych obozów, kierowano na przymusowe roboty do Rzeszy lub zwalniano.

Pozostali przy życiu więźniowie obozu na Majdanku (szacuje się, że było to kilkanaście tysięcy osób) od wiosny 1944 r., gdy od Wschodu nadciągał już front, byli wywożeni pociągami do innych obozów koncentracyjnych.

KL Lublin został wyzwolony 23 lipca 1944 roku przez Armię Czerwoną, w obozie przebywało wówczas ok. tysiąca więźniów. [przypis edytorski]

³Oświęcim — tu: zespół obozów KL Auschwitz; w skład tego zespołu nazistowskich obozów pracy i zagłady wchodziły KL Auschwitz I (Stammlager), KL Birkenau (Auschwitz II) i KL Monowitz (Auschwitz III). Obozy działały w l. 1940–1945 w Oświęcimiu (niem. Auschwitz) i pobliskich miejscowościach Brzezinka (niem. Birkenau) i Monowice (niem. Monowitz). Początkowo obóz był miejscem osadzania więźniów politycznych, przede wszystkim z Polski, ale także z Niemiec, Czech, Jugosławii, a od 1941 jeńców radzieckich. Od pierwszej połowy 1942 r. stał się miejscem masowej eksterminacji ok. 1 miliona Żydów z całej Europy i około 23 tysięcy Romów. W obozie zginęło także kilkanaście tysięcy jeńców radzieckich, pochodzących z Białorusi, Rosji i Ukrainy, a także 10–15 tys. więźniów innych narodowości, prześladowanych m.in. ze względu na wyznanie (świadkowie Jehowy), działalność polityczną czy orientację seksualną. [przypis edytorski]

Wszystkie zasoby Wolnych Lektur możesz swobodnie wykorzystywać, publikować i rozpowszechniać pod warunkiem zachowania warunków licencji i zgodnie z **Zasadami wykorzystania Wolnych Lektur**.

Ten utwór jest w domenie publicznej.

Wszystkie materiały dodatkowe (przypisy, motywy literackie) są udostępnione na **Licencji Wolnej Sztuki 1.3**. Fundacja Wolne Lektury zastrzega sobie prawa do wydania krytycznego zgodnie z art. Art.99(2) Ustawy o prawach autorskich i prawach pokrewnych. Wykorzystując zasoby z Wolnych Lektur, należy pamiętać o zapisach licencji oraz zasadach, które spisaliśmy w **Zasadach wykorzystania Wolnych Lektur**. Zapoznaj się z nimi, zanim udostępnisz dalej nasze książki.

E-book można pobrać ze strony: <https://wolnelektury.pl/katalog/lektura/byla-sobie-raz-elzunia>

Wydawca: Fundacja Wolne Lektury

Publikacja zrealizowana w ramach projektu Wolne Lektury (<http://wolnelektury.pl>). Dołożyliśmy wszelkich starań, żeby ustalić aktualną tożsamość i dokładną datę śmierci autorki, ale nie było to możliwe. Przyjmujemy, że utwór ten jest w domenie publicznej – bądź autorka zmarła 70 lub więcej lat temu, bądź pierwsze rozpowszechnienie nastąpiło 70 lub więcej lat temu, a brak danych o tożsamości (imieniu i nazwisku przyjętym po emigracji) każe traktować te utwory jako pisane przez autora, którego twórca nie jest znany (Art. 36(2) Ustawy o prawach autorskich i prawach pokrewnych z 4 lutego 1994 r). Jeżeli ktokolwiek posiada informacje o tożsamości i dokładnej dacie śmierci autorki, bardzo prosimy o kontakt. Dofinansowano ze środków Ministra Kultury, Dziedzictwa Narodowego pochodzących z Funduszu Promocji Kultury – państwowego funduszu celowego.

Opracowanie redakcyjne i przypisy: Aleksandra Sekuła, Maria Świetlik, Paulina Choromańska.

Wesprzyj Wolne Lektury!

Wolne Lektury to projekt fundacji Wolne Lektury – organizacji pożytku publicznego działającej na rzecz wolności korzystania z dóbr kultury.

Co roku do domeny publicznej przechodzi twórczość kolejnych autorów. Dzięki Twojemu wsparciu będziemy je mogli udostępnić wszystkim bezpłatnie.

Jak możesz pomóc?

Przeznacz 1,5% podatku na rozwój Wolnych Lektur: Fundacja Wolne Lektury, KRS 0000070056.

Wspieraj Wolne Lektury i pomóż nam rozwijać bibliotekę.

Przeznacz darowiznę na konto: **szczegóły na stronie Fundacji**.